

استاندارد و نقش آن در تنظیم و توصیف اسناد

گردآورده بهناز زرین کلکی*
zarinkalki@yahoo.com

چکیده

استاندارد، توافقی است که به کنترل فعالیت یا محصول کمک می‌کند. آرشیویستها از استاندارد در تنظیم و توصیف اسناد بهره می‌جویند تا با ایجاد هماهنگی، انسجام و یکپارچگی لازم، بتوانند تبادل و بازیابی اطلاعات را در بین مخازن آرشیوهای مختلف نه تنها ممکن سازند بلکه تسریع و تسهیل کنند.

کلید واژه‌ها:

آرشیوها، مواد آرشیوی، استانداردها، تنظیم و توصیف.

* * *

ایجاد نظام هماهنگ اسنادی، از ضروریات اولیه‌ای است که کشورها، با هر فرهنگ، دین و سابقه‌ای، در راستای حفظ بهینه اطلاعات و پیشینه خود، نیازمند آن هستند. برای دستیابی به این آرمان، نیاز به تحول در وضعیت اطلاع‌رسانی مواد آرشیوی و حرکت به سوی شرایط بهتر دستیابی، با تأکید بر استانداردسازی فعالیت‌های آرشیوی، بیش از پیش احساس می‌شود. پدید آوردن وحدت رویه اسنادی، تکمیل، تعمیق و تداوم بخشیدن به آن - که در سایه استانداردسازی شکل می‌گیرد - مستلزم به چالش کشاندن افکار همه صاحب‌نظران در این زمینه است. با این کار، نه تنها شاهره توسعه را می‌گشاییم که موجب پرورش مهارت‌های جدید هم خواهیم شد. در این میان، استانداردسازی تنظیم و توصیف اسناد، اهمیت بسزائی دارد؛ زیرا در چنین فرایندی، بازیابی در مخازن آرشیوی و همچنین ایجاد ارتباط با دیگر مراکز، تسهیل و تسریع می‌شود. از آنجا که به کارگیری استاندارد، فرع بر شناخت مبانی و اصول آن است، پاسخ به دو پرسش «استاندارد چیست؟ و در تنظیم و توصیف دارای چه مبنائی است؟»، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد.

استاندارد را چنین تعریف کرده‌اند: «استاندارد، توافق بر مباحثی است که به کنترل فعالیت و یا محصول کمک می‌کند.» استانداردها، ممکن است به منظور ایجاد هماهنگی در یک سازمان یا در بخشی از سازمانها، کشورها و یا جهان به وجود آیند. آرشیویستها نیز از استاندارد بهره برده‌اند تا بتوانند هماهنگی لازم را در میان اطلاعاتی که از مجموعه‌های حوزه نظارت خود استخراج می‌کنند، برقرار سازند.^۱

ویژگیهای استاندارد

در بررسی استانداردها، به سه ویژگی مهم برمی‌خوریم:

۱- استاندارد، توافق حرفه‌ای را درباره فعالیت بهینه فراهم می‌سازد؛

اگر با دقت به مراحل تولید استاندارد بنگریم، متوجه می‌شویم که برای تدوین صورت قابل قبول هر فعالیت مبتنی بر تجربیات زیاد، معمولاً شرایط به گونه‌ای شکل می‌گیرد که متخصصان آگاه و مرتبط، گردهم آیند. زیرا اکثریت پذیر شدن استاندارد در میان کسانی که باید آن را به کار بگیرند، از اعتبار بالائی برخوردار است.

۲- استاندارد، در تبادل اطلاعات، توانا و مولد است؛

برخی از استانداردها، ساختار و درونمایه اطلاعات استخراج شده از مجموعه‌های آرشیوی را کنترل و هدایت می‌کنند. برخی استانداردها، به منظور برقراری ارتباط، در میان اطلاعات آرشیوی مؤسسات سازگاری به وجود می‌آورند؛ برای مثال، قبول شکل متداولی از تبادل اطلاعات مانند شکل داده‌های کتابشناختی *MARC (Machine Readable Cataloging)*^۲، (فهرست نویسی ماشینی خان)، توانائی به اشتراک گذاردن راهنماهای آرشیوی را در سطح گسترده فراهم می‌سازد.

۳- استاندارد، راهکار روزآمدسازی در برابر کهنه شدن فناوری است؛

استاندارد، امکان انتقال اطلاعات قدیمی را از قالبهای الکترونیکی کهنه به سامانه نوین - که از فناوری پیشرفته تری برخوردار است - فراهم می‌آورد. البته باید در نظر داشت که پذیرفتن استاندارد و پایبندی به آن، بدون هزینه نیست و متأسفانه برخی از مؤسسات حاضر به پذیرش آن نیستند و به جای اینکه منتظر تولید استانداردها شوند، ترجیح می‌دهند از رایانه‌های پیشرفته استفاده کنند. پیداست که پایبندی به استانداردها، از استقلال بومی در فعالیتهای حرفه‌ای می‌کاهد.

۳- استانداردهای محتوای داده

Data Content Standards

این نوع استاندارد، روش، نحوه و شکل ورود اطلاعات «ارزش داده» را نظارت و هدایت می‌کند. برای مثال، اگر نامی در فایل مستند اسامی قرار داده شود، «استاندارد محتوای داده»، مشخص می‌کند که نام خانوادگی (یا اسم آخر)، اول وارد شود.

۴- استانداردهای مبادله داده

Data Interchange Standards

آرشیویستها از نوع دیگر استاندارد اطلاعات، به نام «استانداردهای مبادله داده» نیز، استفاده می‌کنند. این نوع استاندارد، امکان انتقال و مبادله «ساختار داده» و یا داده‌های منفردی را که تحت «استاندارد ساختار داده»، شناسه‌دار (کد دار) شده‌اند، فراهم می‌آورد.

MARC و EAD^۲ هر دو، از انواع

استانداردهای مبادلاتی است که امکان انتقال اطلاعات را از طریق رایانه فراهم می‌آورند.^۴

هدف از به کارگیری EAD، درخور دسترسی

کردن منابع آرشیوی اغلب مؤسسات است. EAD، جامعه آرشیوی را تشویق به توافق بر «استانداردهای ساختار داده» و همکاری برای ایجاد وحدت در پایگاه داده‌ها^۵ می‌کند. EAD^۶، برای نظام بازیابی و راهنمای آن در آرشیو (finding aids)^۷ از SGML^۸ و XML^۹ استفاده می‌کند. SGML، استاندارد مستقل نرم‌افزاری و سخت‌افزاری است که سازمان بین‌المللی استاندارد جهانی (ISO)،^{۱۰} برای توسعه طرح «رمزگذاری مواد نوشتاری» فراهم کرده است. XML نیز، زیر مجموعه سازگاری از SGML است که W3C^{۱۱} ایجاد کرده و در فوریه ۱۹۹۸ م. / ۱۳۷۶ ش. مورد تأیید قرار گرفته است.^{۱۲}

با تمام این احوال، اغلب آرشیویستها، بر این باورند که تقویت دستیابی و تبادل اطلاعات، سودمندتر از اثرات منفی آن است.

گونه‌های مختلف استاندارد اطلاعات

Different types of Information Standards

برای استاندارد کردن توصیفات آرشیوی و استخراج اطلاعات مواد آرشیوی، نیاز به چندین استاندارد به هم پیوسته است:

۱- استانداردهای ساختار داده

Data Structure Standards

این استاندارد، اجزای داده‌های اطلاعاتی و تقسیماتی را که اطلاعات در آنها ثبت و ضبط می‌شود، وضع می‌کند؛ برای مثال، طی این استاندارد، تصمیم‌گیری می‌شود که قسمتی برای اطلاعات اسامی و بخشی برای اطلاعات مؤسسات، قسمتی برای تولیدگران مجموعه، بخشی برای دوره تاریخی ناظر بر بنمایه هر مجموعه و قسمتی نیز برای نوع و شکل مواد آرشیوی تعیین گردد.

۲- استانداردهای ارزش داده

Data Value Standards

این استاندارد، اصطلاح‌شناسی مبتنی بر تقسیمات «استاندارد ساختار داده» را کنترل می‌کند و به کمک اصطلاحنامه کلمات مترادف و مستندات که اصطلاح‌شناسی را قانونمند و دارای معیار می‌کند، کنترل می‌شود تا به این طریق، اطلاعات مواد آرشیوی مطابق شیوه بازیابی، جمع‌آوری گردد. به طور مثال «مستند اسامی»، تعیین خواهد کرد که کدام اسم از میان تلفظ‌های مختلف و نامهای مستعار شخص، می‌باید در توصیفات آرشیوی مورد استفاده قرارگیرد و نیز تعیین می‌کند کدام نام، به دیگر اسمها مرتبط شود تا کاربر بتواند با به کار بردن یکی از اسمهای غیرمستند، به پرونده موردنظر خود برسد.

نظام بازیابی و راهنماهای آن در آرشیو

Finding Aids

مبنای نظری بازیابگرها در آرشیو، بسیار ساده است. مواد اولیه آرشیو، خود به خود برطبق نظم خاص فیزیکی مرتب شده‌اند و این نظم، به طور طبیعی نظام شکل‌دهنده آنها را نشان می‌دهد. کاربر - یعنی کسی که خواهان دستیابی به اطلاعات مواد آرشیوی است - برای دانستن محتوای مواد آرشیوی و میزان ارتباط آنها با موضوع مورد نظرش، می‌باید راهی بیابد. بازیابگرها، به کمک توصیفات آرشیوی، این امکان را فراهم می‌آورند و کاربر را یاری می‌کنند تا از راههای گوناگون، مطلوب خود را جستجو کند. بازیابگرها، ابزارهایی ضروری هستند که بهترین نقاط ورود را برای بازیابی اطلاعات نشان می‌دهند. مقصود از توصیفات آرشیوی نیز، ایجاد امکان دستیابی به مواد آرشیوی از طریق تنظیمات مختلف، با حفظ ساختار اصلی آن مواد است. با نگارش اطلاعات توصیفی لازم، آرشیویست قادر به پدید آوردن و ارائه بازیابگرهای زیادی خواهد بود که با روشهای مختلف، تنظیم و طبقه‌بندی شده‌اند و می‌توانند در اطلاع‌رسانی اولیه، جانشین اصل مواد آرشیوی گردند. در نظریه اطلاعات، راهنماهای جانشین، جملگی به عنوان بازنمائی فایل^{۱۳} یا بازنمائی فایلها شناخته می‌شوند. در عمل، بازنمائی فایلها در مخازن آرشیوی، اجزائی از یک سامانه ترکیبی است که متشکل از بازیابگرهای گوناگون می‌باشد و هر کدام از آنها بتنهایی، به شکلی از اشکال Catalogues, Lists, Inventories, Calendars, Guides یافت می‌شوند که به مدد بازیابگرهایی مانند نمایه‌ها (Indexes)، پشتیبانی و مرتبط می‌گردند. در حقیقت ایجاد یک یا چند بازنمائی فایلها، امکان تنظیم مواد آرشیوی را به شیوه‌های مختلف، به طور مساوی فراهم می‌آورد، و اگر برای توصیف آرشیوی واقعاً نقش جانشین در نظر گرفته شود، مطمئن شدن از بازنمائی مؤثر آن، بسیار

مهم خواهد بود. علاوه بر این، بازنمائیهای مختلف، با هدفهای گوناگون انجام می‌گیرد و همه، تحت این قانون کلی قرار دارند که تا جای ممکن هر توصیف آرشیوی، باید شامل همان مقدار از اطلاعات باشد که مورد نیاز آن بازنمائی بخصوص و با هدف معین است، و داده‌های غیرضرور و حتی بیهوده - که موجب سردرگمی می‌شوند - حذف می‌گردند.

مهارت اصلی در نگارش توصیفات آرشیوی، برخاسته از تعیین طبیعت و مشخصات کاری است که بازنمائی فایلها انجام می‌دهند و برخاسته از کاربرد موفق سامانه در پاسخگویی و رهنمود به کاربران و رفع نیاز آنان و همچنین خود سرویسهای آرشیوی است.^{۱۴} بازیابگرها، حاوی توضیحاتی درباره مجموعه‌های چاپ نشده اعم از نوشته‌ها و نامه‌های شخصی، اسناد دولتی و عکسها همراه با ذکر دقیق محل آنهاست. این راهنماها، به محقق کمک می‌کند تا آنچه را می‌خواهد، بیابد. در آنها، معمولاً سابقه‌ای از سازمان، شخص یا خانواده‌ای که اسناد را تولید کرده است، وجود دارد. این راهنماها، در پدید آوردن دید کلی نسبت به مجموعه و نحوه تنظیمات آن، نقش اساسی دارند و شامل شرحی در مورد محتوای فهرستها می‌باشند. بازیابگرها، ابزارهای توصیف آرشیوی هستند و توصیف آرشیوی، فرایندی است که به مشخص شدن و فهرست شدن درونمایه مجموعه‌ها می‌انجامد.^{۱۵} البته شیوه‌نامه‌های سودمندی برای آماده‌سازی و ارائه توصیف آرشیوی وجود دارد و نتیجه آن، مستقیم و غیرمستقیم در انواع بازیابگرها دیده می‌شود که اجزا و قوانین آن را ISAD(G)^{۱۶} و ISAAR(CPF)^{۱۷} تعیین کرده است.

فواید به کارگیری این گونه شیوه‌نامه‌ها، به طور عمده عبارت است از:

اما بازیابگرها (Finding Aids)، با توجه به انتظاری که از سطوح مختلف توصیف آرشیوی می‌رود، به طور کلی در سه تقسیم‌بندی اصلی جای می‌گیرند:

الف- بازیابگرهایی که فقط توصیف مجموعه‌ای (Discription Fonds of Level) یا توصیف زیرمجموعه‌ای (Subfonds Level of Description) را در برمی‌گیرند.

در ادبیات بین‌المللی آرشیو، راجع به خصوصیات و اهداف این نوع بازیابگرها، اجماع نظر وجود دارد. دلیل این همگرایی، برخاسته از نام آنهاست؛ زیرا به طور معمول با لغت راهنما (Guide) در زبان انگلیسی و فرانسه، Catalog در زبان انگلیسی، Guida در زبان ایتالیایی و Guia در زبان اسپانیایی (شروع می‌شوند. مقصود از پدید آوردن این گونه راهنماها، ایجاد شناخت اجمالی از کل مجموعه (Fonds or Collection) است که همواره در آنها دو خصوصیت اصلی به چشم می‌خورد: ۱- توصیف مجموعه در سطح کلی؛ ۲- فراهم آوردن اطلاعات چکیده از تولیدکننده مواد آرشیوی آن مجموعه.

این راهنماها، به منظور شرح موجودی یک یا چند مخزن یا یک ردیف پرونده بخصوص با قالب خاص مثلاً نقشه تدوین می‌شوند.

بعلاوه در توصیف آرشیوی مواد، راهنماها می‌توانند شامل اطلاعات کلی از مؤسسات آرشیوی باشند که پرونده‌ها را نگهداری می‌کنند و همچنین خدماتی که برای پژوهشگران فراهم آورده‌اند.

ب- بازیابگرهایی که شامل توصیف مواد آرشیوی در همه سطوح تا سطح توصیف فایلی (File Level of Description) ^{۲۱} هستند.

به طور کلی، بنای اولیه در این راهنماها، توصیف ردیفها (series) ^{۲۲} است. بنابراین، ممکن است گاهی شامل فهرستهایی از فایلها، مجلدها، کارتها، پوشه‌ها و

۱- آسان شدن بازیابی و تبادل اطلاعات در مواد آرشیوی؛

۲- توانایی در به اشتراک گذاشتن داده‌های مرجع؛

۳- امکان انسجام و ایجاد یکپارچگی در میان راهنماهای چندین مخزن از آرشیوهای مختلف.^{۱۸}

نتیجه آماده‌سازی و ارائه توصیف آرشیوی در نظام بازیابی، کاملاً مشهود است. بنابراین، اصولی که نظارت و هدایت «سامانه و بازیابگرها» را در دست دارد، می‌باید در توصیفات آرشیوی مورد توجه واقع شود.

همانگ با اهداف ISAD(G)، اصولی که آماده‌سازی نظام و بازیابگرها را کنترل می‌کند و مورد توجه قرار می‌دهد، عبارتند از:

۱- فراهم کردن دسترسی آسان کاربر به مواد آرشیوی، از طریق ایجاد ارتباط با اطلاعات درون مجموعه‌ها؛

۲- ایجاد نظام و راهنمای دقیق، همانگ و گویای بازیابی؛

۳- ارائه متن و محتوای مواد آرشیوی که با قوانین «توصیف چند سطحی»^{۱۹} شرح داده شده است.

اصول فوق، به طور عام در انواع راهنماهای آرشیوی مورد ملاحظه می‌باشند و وابسته به هیچ نوع ابزار فنی موجود و یا در حال ساخت، نمی‌باشد. تقریباً بسیاری از بازیابگرهای موجود و بعضاً متداول، منطبق با ISAD(G) و ISSAR(CPF) می‌باشند.

انواع بازیابگرها

انواع مختلف بازیابگرها، فعالیتهای خاصی می‌طلبند که می‌باید در ایجاد آنها انجام داد.

آرشیویستها، امروزه انواع مختلفی از این راهنماها را به وجود آورده‌اند که با نامهایی همچون:

Catalog Records, Inventories/ Registers, Correspondent Indent Indexes, Calendar Guides, File Plans.

مشهور شده‌اند.^{۲۰}

مانند اینها باشد و گاهی ممکن است این فراگیری را نداشته باشد. در هر حال، آنچه مسلم است، این بازیاگرها با خصوصیات یاد شده، حاوی کلیه اطلاعات مورد نیاز در بازیابی مواد آرشیوی در سطح مجموعه (Fonds) و ردیف (Series) هستند و توضیحاتی در سطح توصیف مجموعه‌ای و توصیف ردیفها دارا می‌باشند. اصطلاحی که برای این نوع بازیاگرها در زبانهای مختلف به کار می‌رود، عبارت از: Inventory در زبان انگلیسی، Inventario در ایتالیایی، اسپانیایی و پرتغالی و Repertoire در فرانسه، و در فارسی شاید بتوان «مخزن‌نما» را معادل آن قرار داد.

ج- بازیاگرهایی که سطح توصیف یک واحد آرشیوی آیتم (Items Level of Description)^{۳۳} را در بر می‌گیرند. این نوع راهنماها، به دو دسته تقسیم می‌شوند:

دسته اول، شامل سطح توصیف یک واحد آرشیوی (Item Descriptions) است که به عنوان جزئی‌ترین و آخرین سطح توصیف در مجموعه منظور شده است.

و اما دسته دوم، شامل سطح توصیف یک واحد آرشیوی (Item Descriptions) است که به عنوان ورودی منفرد و بدون در نظر داشتن سلسله مراتب ساختار به کار رفته در بازیاگرها، محسوب شده است. در اصطلاح، برای دسته دوم از راهنماهای نوع سوم، Catalogue در زبان انگلیسی و فرانسه، و Calendar در زبان انگلیسی به کار می‌برند.

بدین ترتیب، رابطه میان سطوح مختلف توصیفات آرشیوی و انواع بازیاگرها را، می‌توان در شکل زیر ترسیم کرد:^{۳۴}

Fonds/ S-FONDS	A			C1	
Series/ subseries		B			
File					
Item					C2

۱- استانداردهای محتوای داده در راهنمای اسناد (Data Content Standards for Catalog Records) چندین استاندارد، محتوای توصیفات راهنمای اسناد (Catalog Records) را کنترل می‌کنند.

۱. ۱- آرشیو، نامه‌های شخصی و نسخه‌های خطی (APPM)^{۳۵}

آرشیو نامه‌های شخصی و نسخه‌های خطی (APPM)، شایع‌ترین «استاندارد محتوای داده» است که برای توصیف مجموعه‌های متنی (نوشتاری)، در آمریکا استفاده می‌شود. قوانین APPM تحت سیاق عبارتی راهنمای انگلو امریکن، چاپ دوم

اکنون برای آشنائی با استانداردهای توصیف در بازیاگرها، دو گونه فراگیر آن را - که عبارتند از: Catalog Records و Inventories - مورد بررسی قرار می‌دهیم.

الف: استانداردهای توصیف در راهنمای اسناد (Catalog Records)

راهنماها، براساس محدوده‌های توصیفی خود، برای استاندارد کردن محتوای داده، ارزش داده و مبادله داده، از برخی استانداردهای طراحی شده - که نام تعدادی از آنها در زیر خواهد آمد - استفاده می‌کنند.

یا دیگر توافقات تخصصی مربوط به توصیفات مجموعه‌هائی همچون عکسها، تصاویر متحرک و مصاحبه‌های آرشیو شفاهی، در آن خبری نیست.

۱.۵ - مواد گرافیکی: قواعد توصیف موارد اصل و مجموعه‌های تاریخی

(Graphic Materials: Rules for Description Original Items and Historic Collections)

این قواعد، راهنمای توصیف مواد گرافیکی و دیداری است، خواه این مواد تک یا جزئی از مجموعه باشد؛ و این شیوه‌نامه، تکمیل‌کننده AACR2 برای کسانی است که می‌خواهند نقاشیها، عکسها، طراحیها، گرافیکها و مواد دیداری را تنظیم و توصیف کنند. «قواعد توصیف موارد اصل و مجموعه‌های تاریخی»، با دو کتاب راهنمای «اصطلاحنامه (تزاروس) مواد گرافیکی ۱ و ۲» همراه است.

۱.۶ - کتاب راهنمای آرشیو شفاهی

(Oral History Cataloging Manual)

کتاب راهنمای آرشیو شفاهی، رهنمودهائی برای فهرست کردن مصاحبه‌های تاریخی دارد و توفیر نمی‌کند که این مصاحبه‌ها، خود جزو مجموعه‌ای از مصاحبه‌های تاریخی باشند یا به صورت جداگانه.

۱.۷ - تصاویر متحرک آرشیوی: دستنامه فهرست‌نویسی

(Archival Moving Images : A Cataloging Manual)

این کتاب، قواعد توصیف عکسهای متحرک و نوارهای ویدیویی آرشیوی را مهیا کرده است. آن نیز مانند APPM و «مواد گرافیکی (قواعد توصیف موارد اصل و مجموعه‌های تاریخی)»، مکمل AACR2 برای توصیف این گونه مواد است.

۱.۸ - کتاب راهنمای موضوعی: سرعنوانهای موضوعی، ویرایش پنجم^{۲۹}

کتاب راهنمای فوق، سرعنوانهای موضوعی و

(AACR2)^{۲۶} وضع شده است و بسیاری از مخازن آرشیوها، از APPM در بخش چهارم انگلو امریکن (AACR2) استفاده می‌کنند؛ با این ویژگی که در آن، کنترل موارد کتابشناختی بیش‌تر از کنترل موارد آرشیوی منظور شده است.

۱.۲ - راهنمای مقررات انگلو امریکن، چاپ دوم (AACR2)

مقررات انگلو امریکن، نمونه دیگری از «استاندارد محتوای داده» است که شیوه‌نامه‌های فراوانی در حوزه توصیف مواد کتابی و بازیابی آنها فراهم آورده و تکیه اصلی این مقررات، بر توصیفات داده‌های کتابشناختی است؛ در حالی که APPM و شمار دیگری از «استانداردهای محتوای داده»، به منظور تکمیل مقررات انگلو امریکن تدوین شده تا به نوعی نیازهای خاص حوزه‌های دیگر را - که در شکلها و قالبهای متفاوتی از مواد کتابی وجود دارد - مرتفع سازند.

۱.۳ - مقررات توصیف آرشیوی (RAD)^{۲۷}

انجمن آرشیویستهای کانادا، «قوانین توصیف آرشیوی (RAD)» خود را، بر مبنای توصیف چند سطحی مواد آرشیوی پایه‌گذاری کرده است. این مقررات، یک رشته قواعدی است که توصیفات مواد متنی (نوشتاری) و غیر متنی (غیر نوشتاری) را مثل عکسها، نقشه‌ها، اسناد الکترونیکی و نوارهای صوتی، در برمی‌گیرد.

۱.۴ - استاندارد جهانی توصیف آرشیوی (ISAD)(G) سازمان بین‌المللی آرشیو (ICA)^{۲۸}، استاندارد

توصیف آرشیوی (ISAD) را، به عنوان ایجاد یک هدف کلی در اصول فهرست‌نویسی توصیفی، تدوین کرده است. ISAD، بیش‌تر از جنس امکان است تا از سنخ استاندارد مسلم و قطعی. آرمانی است که جامع همگرایی ملتها در زمینه توصیف مواد آرشیوی است. بنابراین، از صراحت و بی‌پردگی APPM و RAD

زیرمجموعه‌هایش را از سرعنوانهای موضوعی کتابخانه کنگره تعیین می‌کند و برای ادامه کار، رهنمودهای عملی فراهم می‌آورد.

۲- استانداردهای ارزش داده برای فهرست اسناد

(Data value standards for catalog records)

استانداردهای مختلفی برای کنترل ارزش داده‌ها یا اصطلاح‌شناسی وجود دارد که برای اجزای داده در توصیف آرشیوی استفاده می‌شود.

۲.۱- سرعنوانهای موضوعی کتابخانه کنگره (LCSH)^{۳۰}

سرعنوانهای موضوعی فهرست گسترده، از سرعنوانهایی است که در کتابخانه کنگره و هزاران کتابخانه و آرشیو استفاده می‌شود. این کتاب، سرعنوانهای موضوعی‌ای را فراهم می‌سازد که محتوا و یا موضوع کتاب و مواد آرشیوی را توصیف می‌کند.

۲.۲- اصطلاحنامه هنر و معماری (AAT)^{۳۱}

اصطلاحنامه هنر و معماری، معانی مترادفی برای توصیف مواد آرشیوی فراهم می‌آورد و می‌تواند به عنوان منابع موضوعی، شکلی، شغلی و روابط کاری استفاده گردد. این اصطلاحنامه، اصطلاح‌شناسی‌ای پدید می‌آورد که توصیف می‌کند مواد آرشیوی از چه مواردی به وجود آمده و دوره شکل‌گیری و فنون به کار رفته در سازه آنها چگونه بوده است.

۲.۳- اصطلاحنامه مواد گرافیکی (TGM)^{۳۲}

این اصطلاحنامه، از دو بخش تشکیل شده است:

- ۱- روابط موضوعی (TGM1) که منبعی برای موضوعات مواد گرافیکی است و بر اساس سرعنوانهای موضوعی کتابخانه کنگره تدوین یافته است؛
- ۲- ویژگیهای سازه‌ای و ساختاری که اصطلاح‌شناسی‌ای برای توصیف شکل و نوع این گونه مواد فراهم آورده است.

۲.۴- فایل اسم مرجع کتابخانه کنگره (NAF)^{۳۳}

در فایل اسمی مرجع، شکل ترجیح یافته دهها یا هزاران اسم اشخاص و مؤسسات جمع‌آوری شده است و حاوی ارتباط شکل مرجع با اشکال مختلف و اسمی مستعار می‌باشد تا بدین طریق، کاربر به نام مشخص و خواسته خود رهنمون شود.

۲.۵- فهرست کامل اسمی هنرمندان (ULAN)^{۳۴}

فهرست کامل اسمی هنرمندان، به عنوان منبعی از داده‌های مشخص و ترجیح یافته، برای اسمی هنرمندان به کار می‌رود. از میان اسمی مشهور، تلفظهای مختلف، اسمی دوم، اسمی مستعار هر نفر، اسم مرجع برایش تعیین گردیده است و مدخلهای این فهرست، شامل داده‌های کتابشناختی (مانند تاریخ تولد و نقش) و مثالهای کتابشناختی ارجاع داده شده به هنرمند است.

۲.۶- اصطلاحنامه نامهای جغرافیائی گتی (TGN)^{۳۵}

اصطلاحنامه فوق، فهرستی از ساختار سلسله مراتبی اسمی جغرافیائی جهان تهیه کرده است که شامل اسمی تاریخی آنها و مرتبط با نامهای جدید آنهاست.

۳- استانداردهای مبادلاتی در راهنمای اسناد

(Interchange Standards for Catalog Records)

قالب US MARC، برای داده‌های کتابشناختی است و به طور گسترده‌ای مورد کاربرد آرشیویستها قرار می‌گیرد. این شکل و قالب، بخوبی دیگر قالبها، سطوح چندگانه اطلاعات را مشخص می‌کند که برای توصیف مواد کتابی و مواد آرشیوی به کار می‌رود و در این مقدار از ظرفیت، مارک به عنوان «استاندارد ساختار داده» عمل می‌کند. ارزشهای داده منفرد، وارد فیلدها می‌شود و شناسه‌های مختلفی را - که نمایگر اطلاعات اضافه‌تری است - دریافت می‌کند.

(Inventory)، اطلاعات مجموعه را در مدخل راهنما (Catalog) منعکس می‌کند. بنابر این، ممکن است استاندارد که در راهنما (کاتالوگ) به کار می‌رود، همان نیز در مخزن‌نما به کار گرفته شود. گاهی چنین استانداردهائی در مخزن‌نما به کار می‌رود، مثل نام تولیدکننده مجموعه که برطبق استاندارد AACR2 شکل می‌یابد؛ EAD نیز شکل رمزگذاری است که سازوکاری برای دو منظور فراهم آورد: اول ملاحظه استاندارد به استفاده از ساخت اصطلاح، و دوم استناد کردن به ورودی فایل مرجع مرتبط.

۳ - استاندارد مبادله داده در مخزن‌نما

(Data Interchange Standards for Inventory) تنها قالب ارتباطی که در حال حاضر برای راهنمای مخازن موجود است، EAD می‌باشد. EAD، استاندارد ساختار داده و استاندارد مبادله داده است که اجزای ساختاری و روابط متقابل را در راهنمای مخازن روشن می‌سازد. برای مثال، این قالب، روشی برای رمزگذاری متن مخزن‌نما فراهم می‌کند و با این روش، معین می‌شود که بخش خاصی از اطلاعات، عنوان یک فایل و آن فایل نیز، قسمتی از یک ردیف بخصوص است.^{۳۷}

پی‌نوشتها :

- 1- www.getty.edu/conducting_research/standards/intr archive/1.html.
- 2 - Machine-Readable Cataloging (MARC).
- 3 - Encoded Archival Description (EAD).
- 4 - www.getty.edu/conducting_research/standards/intr archive/6_1.html.
- 5 - Databases.
- 6 - <http://students.washington.edu/archpres/ead04.html>.
- 7 - finding aids: retrieval system produced to establish control over records or archives

ب: استانداردهای توصیف در مخزن‌نما

(Description Standards for Inventories)

۱ - استانداردهای محتوای داده در مخزن‌نما

(Data Content Standards for Inventories)

اگر چه محتوا و ساختار مخزن‌نما از حیث فعالیت محلی عمدتاً باقی است، اما تحلیلهای اخیر، نشان داده که شباهتهای فراوانی میان فعالیتهای مخازن مؤسسات آرشیوی که الگوهای طراحی کرده کتابخانه کنگره و آرشیو ملی آمریکا را به کار بسته‌اند، وجود دارد. چندین «استاندارد محتوای داده» شکل گرفته است از جمله، مقررات توصیف آرشیو کانادا (RAD)،^{۳۶} با تمرکز ویژه‌ای که بر توصیف چند سطحی دارد که به عنوان راهکاری برای «استاندارد محتوای داده» پیشنهاد شده است و EAD با رهنمودهای کارآمدش، یکی دیگر از گزینه‌هایی است که در دست توسعه و بررسی می‌باشد.

البته، تداخل مشخص و بارزی میان محتوای مجموعه (Fonds) در راهنمای اسناد (Catalog) و محتوای همان مجموعه در مخزن‌نما (Inventory) رخ می‌دهد. مخزن‌نما، شامل همان نوع اطلاعاتی است - البته به صورت توسعه یافته - که در راهنمای اسناد گنجانده شده است. این اطلاعات، نام تولیدکننده، عنوان، تاریخها، پیوستهای فیزیکی، مفهوم و محتوا، تاریخ اداری و یا تاریخ کتابشناختی، اطلاعات اداری سطح دسترسی، محدودیتها و مانند اینها را دربردارد.

۲ - استانداردهای ارزش داده در مخزن‌نما

(Data Value Standards for Inventory)

تاکنون هیچ استاندارد آشکار و روشنی درباره ارزش داده یا ساختار داده‌ای که در مخزن‌نما (Inventory) به کار می‌رود، نظارت ندارد. از آنجا که اجزای داده‌های کلیدی در مخزن‌نما

- 22 - Series: Documents sharing provenance and function or form
(ISO5127:2001(E);4.3.1.1.16) / serial comprising a group of volumes, numbered or not , each with its own title, grouped under a common. title and appearing for an indefinite period of time
(ISO5127:2001(E);2.4.08)

ردیفها: پرونده‌هایی است که در منشأ و کاربری یا شکل مشترکند؛
ردیف متشکل از گروه مجلدات شماره‌دار است که هر کدام عنوان خود را دارا می‌باشند و تحت یک عنوان کلی گردآوری شده و در یک دوره زمانی خاص پدید آمده‌اند.

- 23 - Archival unit / item: single document or set of documents in an archives, treated as entity
(ISO5127:2001(E);2.1.13).

واحد آرشیوی: یک یا چند پرونده در آرشیو که یک چیز واحد به شمار می‌آید.

- 24 - www.icacds.org.uk/eng/findingaids.html.
25 - Archives, Personal Papers and Manuscripts (APPM).
26 - Anglo-American Cataloguing Rules, 2nd edition (AACR2).
27 - Rules of Archival Description (RAD).
28 - International Council on Archives.
29 - Subject Cataloging Manual: Subject Heading 5th ed.
30 - Library of Congress Subject Headings (LCSH).
31 - Art & Architecture Thesaurus (AAT).
32 - Thesaurus for Graphic Materials (TGM).
33 - Library of Congress Name Authority File (NAF).
34 - Union List of Artist Names (ULAN).
35 - Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN).
36 - Rules for Archival Description (RAD).
37 - www.getty.edu/conducting_research/standards/introarchives/6_1.html.

(ISO 5127:2001(E);4.3.2.1.03)

بازیابگرها: نظام بازیابی‌ای که برای نظارت بر اسناد و آرشیو، به وجود آمده است.

- 8 - Standard Generalized Markup Language.
9 - Extensible Markup Language.
10 - International Standards Organization.
11 - World Wide Web Consortium.
12 - www.dlib.org/dlib/november99/11pitti.html
13 - representation file or files.
14 - Cook, Michael. Procter, Margaret, ("**Manual of Archival Description**"), third Edition, pp.7-8
15- <http://students.washington.edu/archpres/ead04.html>.
16 - International Standards of Archival Description (General).
17 - International Standards Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families (ISSAR(CPF)).
18 - www.icacds.org.uk/eng/findingaids.html.
19 - multi level description (see ISAD(G)2.).
20 - www.getty.edu/conducting_research/standards/introarchives/6_1.html.
21 - File: organized unit of documents grouped together either for current use by the creator or in the process of archival arrangement, because they relate to the same subject,activity or. transaction
(ISO5127:2001 (E);2.2.1.07)

فایل: تک پرونده‌های سازمان‌یافته‌ای است که تولیدکننده، آنها را به دلیل اینکه در یک موضوع، فعالیت و یا عمل با هم مرتبط هستند، برای استفاده جاری و یا در جریان تنظیم آرشیوی، در کنار هم گردآورده است.